

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Економіка і організація біржової діяльності
(вибірковий)

Реалізується в межах освітньої програми «**Економіка підприємства**»

за спеціальністю **051 «Економіка»**

на **2 (магістерському)** рівні вищої освіти

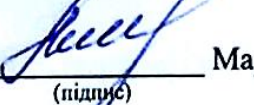
Суми – 2024

Розробник: Сергій БАШЛАЙ, к.е.н., доцент, доцент кафедри
(підпис)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>15</u> » <u>06</u> 2024 р. № <u>75</u>
	Завідувачка кафедри <u></u> Світлана ТЕРЕЩЕНКО (підпис)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Ольга КОВАЛЬОВА
(підпис)

Декан факультету, де реалізується освітня програма Маргарита ЛИШЕНКО
(підпис)

Рецензія на робочу програму надана: Ольга КОВАЛЬОВА

 Олександр КОВБАСА

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації
(підпис) (підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: « 19 » 06 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Зав. кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Економіка і організація біржової діяльності			
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького			
3.	Статус ОК	Вибірковий			
4.	ОК може бути запропонований для	ОПП «Економіка підприємства»			
5.	Рівень НРК	7-й			
6.	Семестр та тривалість вивчення	3 семестр / 2 рік			
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5			
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття) – 48/14		Самостійна робота	
		Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	102/136
		24/8	24/6	-	
9.	Мова навчання	Українська			
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович			
11.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snaeu.edu.ua; ауд. 403а-е.			
11.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент, зміст якого формується із економічних та організаційних аспектів, на основі об'єктивних законів розвитку суспільства, вивчає закономірності раціональної побудови та економічно ефективної організації діяльності біржового товарного ринку. Академічний курс висвітлює економічні засади формування та функціонування біржового ринку, особливості організації біржової діяльності в сучасних умовах дії міжнародного та вітчизняного законодавства.			
12.	Мета освітнього компонента	Набуття студентами теоретичних і практичних знань з економічних та організаційних засад функціонування біржового товарного ринку; нормативно-правової бази його регулювання; принципів діяльності операторів біржового ринку; організації роботи суб'єктів підприємництва з біржовими структурами щодо здійснення біржових операцій та визначення їхньої ефективності.			
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на вивченні інноваційного розвитку бізнесу 2. Освітній компонент є основою для аграрного бізнесу і світової продовольчої безпеки			
14.	Політика академічної доброчесності	Дотримання засад політики академічної доброчесності реалізується на засадах положень «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагіат – завдання не зараховується.			
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snaeu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5020			

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Як оцінюється РНД
ДРН 1. Досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в аграрному підприємстві.	Розрахункові завдання
ДРН 2. Аналізувати отриману динаміку змін ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в аграрному підприємстві.	Тести множинного вибору, виконання есе
ДРН 3. Вміти економічно обґрунтувати доцільність управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру.	Тести множинного вибору, розрахункові завдання
ДРН 4. Визначати економічну ефективність та шляхи зниження логістичних витрат завдяки оперуванню біржовим каналом збуту продукції.	Розрахункові завдання

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	ден.	заочн.	ден.	заочн.	ден.	заочн.	
Тема 1. <i>Організаційно-економічні основи біржової діяльності</i> 1. Економічна сутність та особливості розвитку біржі та біржової діяльності. 2. Історичні аспекти виникнення та розвитку біржової діяльності. 3. Види бірж та функції біржової діяльності. 4. Сучасний стан світового біржового товарного ринку.	4	2	4	-	12	16	Основна: 5, 9, 10 Додаткова: 13-15, 17, 24
Тема 2. <i>Організаційно-правові засади здійснення біржової діяльності</i> 1. Моделі організації та регулювання біржової діяльності. 2. Ключові положення вітчизняної законодавчої бази в сфері регулювання діяльності біржових структур. 3. Державне регулювання та саморегулювання біржового ринку.	4	2	4	2	12	18	Основна: 1-3, 5-6, 11 Додаткова: 13-14, 16, 20-23

Тема 3. <i>Сучасні технології біржової торгівлі та їхня економічна основа</i> 1. Організаційно-управлінська структура та функції підрозділів біржі. 2. Види технологій біржової торгівлі. 3. Економічна сутність та психологія біржового трейдингу.	2	-	2	-	12	16	Основна: 3-6, 12 Додаткова: 13-14, 19, 25
Тема 4. <i>Біржові активи та особливості професійної діяльності на біржовому товарному ринку</i> 1. Поняття та види біржових активів, вимоги до біржових товарів. 2. Основи економічних взаємовідносин між учасниками біржових торгів. 3. Види та особливості професійної діяльності на біржовому ринку.	4	2	4	2	14	18	Основна: 1-3, 5-9 Додаткова: 14, 22, 24
Тема 5. <i>Економічні передумови та організаційні засади деривативних угод на біржовому ринку</i> 1. Сутність, призначення та класифікація біржових угод. 2. Особливості товарних деривативів на ринках аграрної продукції. 3. Особливості біржового ціноутворення.	2	-	2	-	12	16	Основна: 1-3, 5-8, 11-12 Додаткова: 13-15, 17-19, 22
Тема 6. <i>Хеджування при управлінні ціновими ризиками на ринку аграрної продукції</i> 1. Економічна сутність, види та теорії хеджування ризиків. 2. Стратегії хеджування ф'ючерсами на біржовому ринку. 3. Хеджувальні стратегії опціонами.	4	-	4	2	14	18	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25

Тема 7. Біржова діяльність на фондовому ринку 1. Фондовий ринок і його учасники. 2. Ринок цінних паперів та принципи його функціонування. 3. Організація діяльності на фондових біржах.	2	2	2	-	14	16	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25
Тема 8. Особливості біржової діяльності на валютних ринках 1. Валютні біржі та професійна діяльність на валютному ринку. 2. Види і порядок укладання угод на валютній біржі. 3. Особливості функціонування та біржової діяльності в криптовалюті.	2	-	2	-	12	18	Основна: 1-8, 11-12 Додаткова: 13-14, 17, 19, 25
Всього	24	8	24	6	102	136	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Кільк-ть годин	Методи навчання	Кіль-ть годин
ДРН 1. Досліджувати динаміку зміни ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в аграрному підприємстві.	Лекція, практичне заняття	12	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка презентацій	22
ДРН 2. Аналізувати отриману динаміку змін ринкової кон'юнктури й узагальнювати розвиток ситуацій в аграрному підприємстві.	Лекція, практичне заняття, обговорення актуальних питань	14	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка есе	28
ДРН 3. Вміти економічно обґрунтовувати доцільність управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру.	Лекція, практичне заняття, дебати	10	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових завдань	26
ДРН 4. Визначати економічну ефективність та шляхи зниження логістичних витрат завдяки оперуванню біржовим каналом збуту продукції.	Лекція, практичне заняття	12	Опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових завдань	26

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Презентація	5 балів / 5 %	Протягом семестру
2.	Есе	20 балів / 20 %	Протягом семестру
3.	РЗ 1 (розрахункове завдання)	25 балів / 25 %	До 7 тижня
4.	РЗ 2 (розрахункове завдання)	25 балів / 25 %	До 12 тижня
5.	Тестування	25 балів / 25 %	Протягом семестру

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<i><1 балу</i>	<i>1-2 бали</i>	<i>3-4 бали</i>	<i>5 балів</i>
Презентація	<i>Завдання не виконано</i>	<i>Завдання виконано в обсязі до 5 робочих слайдів за навчальними матеріалами, окремі складові (назви елементів, висновки) відсутні</i>	<i>Виконано усі вимоги до завдання, але відсутні власні висновки</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, наведені власні висновки та пропозиції</i>
	<i><12 балів</i>	<i>12-14 балів</i>	<i>15-18 балів</i>	<i>19-20 балів</i>
Есе	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
	<i><10 балів</i>	<i>10-15 балів</i>	<i>16-20 балів</i>	<i>21-25 балів</i>
РЗ 1	<i>Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)</i>	<i>Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні</i>	<i>Завдання виконано, але існують несуттєві помилки</i>	<i>Завдання повністю виконано. Помилки відсутні</i>
	<i><10 балів</i>	<i>10-15 балів</i>	<i>15-20 балів</i>	<i>21-25 балів</i>
РЗ 2	<i>Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)</i>	<i>Хід виконання вірний, але відповіді, в основному неправильні</i>	<i>Завдання виконано, але існують несуттєві помилки</i>	<i>Завдання повністю виконано. Помилки відсутні</i>

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на есе	Протягом 1 тижня після виконання
5	Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів після презентації	Під час виконання завдання

5.3. Шкала оцінювання (підсумкова) – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою (при заліку)
90 – 100	зараховано
82-89	
75-81	
69-74	
60-68	
35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Біржова діяльність: навчальний посібник. / Хрущ Н. А., Іжевський П. Г., Безвух С. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 348 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Біржова справа» для студентів денної форми навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 292 «Міжнародні економічні відносини» ступінь вищої освіти «Бакалавр» / уклад.: Н. І. Болквядзе. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 59 с.
3. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність : навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2016. 540 с.
4. Солодкий М.О., Яворська В.О., Рубан Ю.В. Сільськогосподарське хеджування: навчальний посібник. Київ: ЦП Компрінт, 2021. 575 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

5. Економіка і організація біржової діяльності : навчально-методичний посібник / укладачі: С. І. Терещенко, С. В. Башлай, Т. І. Пізняк. Суми : СНАУ, 2023. 160 с.
6. Біржова діяльність : навчально-методичний посібник / уклад.: С. В. Башлай, О. М. Ковбаса. Суми : СНАУ, 2021. 144 с.

6.1.3 Інші джерела:

7. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. 280 с.
8. Солодкий М. О., Яворська В. О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. Київ. ЦП «Компрінт». 2018. 398 с.
9. Фінансовий ринок: навч. посібн. / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 236 с.

6.2 Додаткові джерела

10. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL : <https://aeaer.com.ua>.
11. Бойченко Е. Г. Організація біржової діяльності в країнах ЄС та Великої Британії: порівняльно-правовий підхід. *Теорія і практика правознавства*. 2020. Вип. 1(17). С. 3-16.
12. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.
13. Всесвітня федерація фондових бірж. URL: https://ua.nesrakonk.ru/world_federation_of_exchanges/

14. Кепко В. М., Новікова В. В., Непочатенко А. В. Біржова торгівля та стратегічні аспекти її розвитку. *Економічний простір*. 2020. № 162. С. 107-113. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-19>.

15. Краснова М. Є. Сучасний стан світового ринку деривативів. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. С. 17-24.

16. Купуйте та торгуйте крипто валютою з легкістю. *BINANCE* : веб сайт. URL : <https://www.binance.com/uk-UA>.

17. Назарова О. Ю., Чатченко Т. В., Митрофанова Л. В. Використання статистичних методів при дослідженні біржової діяльності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-21>.

18. Прокопець Л. В., Кифяк В. І. Розвиток електронної біржової торгівлі в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.90.

19. Українська біржа. URL : <http://www.uk.ua>.

20. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.

21. Чернишова О. Б., Возняковська К. А., Башлай С. В. Світовий досвід розвитку цифрових валют центральних банків і його впровадження в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-87>.

22. An impact of the crisis on the stock market efficiency / Dmytro Kovalenko, Oleksandr Yatsenko, Anatolii Postol, Iryna Turchak, Oksana Kotyrlo, Serhii Bashlai. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 2, special issue XXII. P. 161-166. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxii>.

23. Bashlai Serhii, Plastun Alex. Volatility explosions and price predictions: case of oil market. *Journal of Governance and Regulation* / Volume 6, Issue 2, 2017, P. 33-44.

24. Momentum and contrarian effects in the Ukrainian stock market: case of daily overreactions / A. Plastun, N. Strochenko, O. Zhmaylova, L. Sliusareva, S. Bashlai. *Investment Management and Financial Innovations*. 2020. Vol. 17(1). P. 24-34. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17\(1\).2020.03](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17(1).2020.03).

25. Plastun, Alex, Ludmila Khomutenko, and Serhii Bashlai. 2022. Is There Any Witching in the Cryptocurrency Market? *Journal of Risk and Financial Management* 15, no. 2: 92. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm15020092>.